

بسم الله الرحمن الرحيم

نقش تکریم کودک در اطاعت پذیری او در دوران نوجوانی

پژوهشگر : شهره غفاری^۱

چکیده :

تکریم به معنای بزرگ و گرامی داشتن و احترام به دیگران است. بزرگداشت و احترام شخصیت برای هر فردی بلکه برای کودک یک نیاز طبیعی است. ازدیدگاه اسلام اکرام انسان ازدوران کودکی آغاز می شود و همه ی مصادیق آن را نیز در بر می گیرد. در بعضی خانواده ها از اصل تکریم غفلت شده و کودک خود را آن طور که شایسته است تکریم نمی کنند لذا چنین کودکانی در بزرگسالی، خصوصاً نوجوانی احترام و ارزشی برای والدین قایل نیستند و از آنها اطاعت نمی کنند.

هدف از این مقاله بیان نقش تکریم کودک توسط والدین و تاثیر مستقیم آن در افزایش اطاعت پذیری فرزندان در دوران نوجوانی است. مقاله پیش رو با روش کتابخانه ای جمع آوری شده است. تحقیقات نشان می دهد بسیاری از کسانی که در نوجوانی و بزرگسالی مسئولیت پذیری و اطاعت پذیری کمتری دارند نتیجه عواملی چون بی اعتنائی والدین به تکریم کودک و عدم توجه به موقع به شخصیت او می باشد. بنابراین توجه به این مسئله از سوی والدین بسیار مهم است چرا که با تکریم کودک در هر حال شخصیت او در نوجوانی شکل گرفته و به افزایش اعتماد به نفس، مسئولیت پذیری و اطاعت پذیری او کمک میکند.

واژگان کلیدی: تکریم، کودک، اطاعت، نوجوان

۱ - طلبه سطح ۲، پایه پنجم، حوزه علمیه الزهرا (سلام الله علیها) کازرون

مقدمه :

از آنجا که در اسلام به اطاعت پذیری از والدین تاکید شده و با وجودیکه در دین به احترام و اطاعت فرزندان نسبت به والدین سفارش های زیادی شده است اما در جامعه ما این اطاعت پذیری در فرزندان کمرنگ تر شده .

و در عوض سرپیچی کردن و نافرمانی فرزندان به عنوان یک معزل ، در جامعه وجود دارد . این چالش نگارنده را به این مطلب سوق داد که آیات کریم کودک در اطاعت پذیری او در دوران نوجوانی تاثیر دارد ؟

براین اساس مهمترین پاسخی که نویسنده به این موضوع می دهد این است که تکریم کودک باعث افزایش اعتماد به نفس ، عزت نفس ، آرامش ، شخصیت پذیری کودک میشود ، که در نتیجه به اطاعت پذیری او منجر می شود .

والدین با تکریم کودک استعداد های نهفته اش را شکوفا و اعتماد او را نسبت به خود جلب می کنند . چنین فردی علاوه بر حفظ احترام دیگران ، احترام خداوند را حفظ می کند و معصیت او را انجام نمی دهد . از این جهت برای اثبات این موضوع با توجه به کاربردی بودن آن از روش کتابخانه ای استفاده شده است .

استفاده از روش تربیتی تکریم ، برای تربیت صحیح و متعادل و همچنین سعادت مند شدن او ضرورت دارد . و همچنین فهم و پذیرش دستورات دینی والدین را برای فرزند آسان می کند ، زیرا هر چند کودک به تربیت صحیح نزدیک تر باشد نسبت به دستورات دینی انعطاف پذیر تر می شود .

و همچنین این موضوع میتواند در اختیار نهادهای متوالی قرار گرفته و به ترویج ارتقاء نقش تکریم در اطاعت پذیری او ، به جامعه کمک کند .

شایان ذکر است که در این زمینه کارهای موثری صورت گرفته ولی تاکنون نتوانسته پاسخگوی دغدغه‌ی فکری نگارنده باشد. ماهمواره شاهدی توجهی والدین نسبت به تکریم کودکان و همچنین رفتار ناشایست و نافرمانی فرزندان نسبت به والدین هستیم. برای این اساس نگارنده سعی دارد به نقش تکریم کودک در اطاعت پذیری او در دوران نوجوانی بپردازد و در این مقاله تمام سعی خود را میسر دارد. تکریم در لغت و اصطلاح: تکریم در لغت به معنای گرامی داشتن، گرامی داشت و بزرگ شمردن است.^۱

اهمیت تکریم در اسلام

خداوند انسان را به دلیل اینکه اشرف مخلوقات است و رتبه‌ای بالاتر از دیگر موجودات دارد کریم و بزرگوار دانسته است. و این کرامت به اصل انسان بودن برمی گردد.^۲ خداوند در قرآن می‌فرماید: «ولقد کرّمنا بنی آدم». به راستی ما فرزندان آدم را گرامی داشتیم «یکی از مهمترین دلایل تاکید پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله وسلم) بر تکریم کودکان جنبه تربیتی و اصلاح جامعه بر مبنای تکریم است. با افزایش و ایجاد کرامت هاست که امکان اصلاح فرد و جامعه وجود دارد. یکی از مهمترین مسایل اجتماعی تکریم کودکان است تا انسان‌های سالم و صالح رشد پیدا کنند. نتیجه این تکریم؛ خانواده‌ی سالم و در آخر جامعه‌ی فاضل و صاحب کرامت است.^۳

۱- علی اکبر، دهخدا، لغت نامه دهخدا، ج ۵، تهران، موسسه انتشارات و چاپ تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۷، ص ۶۹۰۶

۲- شهاب الدین، مشایخی راد، کرامت انسان از دیدگاه خاتم پیامبران، قم، موسسه فرهنگی طه، ۱۳۸۸، ص ۵۳

۳- سوره اسراء، آیه ۷۰

۴- مصطفی، دلشاد تهرانی، کرامت و تکریم، مقاله، ص ۱۱

تکریم انسان اهمیت فراوانی دارد تا جایی که سعادت و شقاوت انسان را رقم میزنند .

امام علی(ع): «هرکس نفسش گرامی باشد یعنی خودنفس خود را گرامی بدارد با شهوات و تمایلات نفسانی اش می تواند مبارزه کند.»^۱

اگر شخص در کودکی تکریم شود و محترم شمرده شود آثار خوبی در بزرگسالی او دارد. چنین شخصی دچار انحرافات نمیشود و خود را به زشتی ها آلوده نمی کند.^۲

نقش خانواده در تکریم کودک :

خانواده در مقابل رشد؛ سعادت و سلامت فرزندان مسولیت دارد. به خانواده اجازه داده نمیشود فرزندان خود را هرطور که بخواهند تربیت کنند. تا فرزندان به هرکاری که مایلند دست بزنند، سرکشی کنند و به هر اقدامی که دلشان میخواهد پردازند. رشد ؛ کمال و سعادت فرزندان در گرو تربیت صحیح که یکی از مولفه های مهم آن تکریم است قرار می گیرد.^۳

در فرهنگ اسلام آنچه در اختیار انسان قرار میگیرد از جمله فرزند امانت الهی است. امام سجاد(ع) در رساله حقوق خود می فرمایند :

«فانک مسؤل عما ولیته .^۴

تو مسئول آنچه در اختیار قرار داده اند هستی .»

^۱ محمد، دشتی، نهج البلاغه. آوای منجی، چاپ دوم، قم، ۱۳۹۳، حکمت ۴۴۹ ص ۵۲۶

^۲ محمد، محمدی ری شهری، حکمتنامه کودک، دارالحدیث، قم، ۲۳۸۵، ص ۱۸۵

^۳ محمد رضا ، احمدی، سبک های ارتباطی والدین با فرزندان، قدس رضوی، مشهد، ۱۳۹۱، ص ۴۲-۴۳

^۴ مستدرک الوسائل، ج ۱۵، ص ۱۶۸

پیامبر اکرم (ص) می فرمایند : «الولد سید سبع سنین»^۱
 دوران ۷ سال اول کودک دوران سیدت و آقایی اوست ؛ دوران ۷ سال
 دوم او دوران اطاعت است و هفت سال سوم او دوران وزارت.»
 در این حدیث پیامبر (ص) گرامی اسلام دوران تربیت را به سه
 دسته تقسیم کرده که هفت سال اول را (دوران سیادت) نامیده
 اند. در این دوران والدین باید درتأمین نیازهای فرزند
 بکوشند و او را گرامی بدارند تا احساس بی ارزشی و طرد شدگی
 نکند.

البته این دوران به معنی آزادی مطلق کودک نیست که هرکاری
 خواست انجام دهد و والدین از آنها اطاعت محض داشته باشند
 . به این معنی است که فرزندان وظیفه ؛ مسئولیت تکلیف آوری
 ندارند و اگر والدین درخواستی از آنها داشتند و انجام
 ندادند ؛ آنها را مؤاخذه نکنند.^۲

کودکی که از والدین خود احترام همراه با محبت دیده باشد
 به طور طبیعی در هفت سال دوم از خواسته های والدین پیروی
 می کند همانطور که در حدیث به آن اشاره شده است عبد می
 شود. اما کودکی که به او احترام گذاشته نشده در بزرگسالی
 لجباز و پرخاشگرمی شود و فرامین و درخواست های والدین را
 نادیده میگیرد .

البته این نکته نیز حائز اهمیت است که در این دوران
 والدین نباید با دیکتاتوری و اعمال زور و قدرت خود همه چیز
 را به کودکان تحمیل کنند.^۳

اگر دوران اول و دوم به خوبی طی شده باشد کودک مشاور و
 خدککاری امین برای والدین خود خواهد بود. اما اگر کودک

^۱ مکارم الاخلاق، ج ۱، ص ۲۲۲- وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۴۷۶

^۲ محمد رضا، احمدی همان کتاب، ص ۵۵

^۳ همان، ص ۵۶

مسئولیت پذیری

یکی از آثار مهم دیگر تکریم کودک افزایش مسئولیت پذیری در او می باشد. کودکی که توسط والدین تکریم می شود به الطبع احساس مسئولیت بیشتری در قبال والدین خواهد داشت لذا با پیروی و اطاعت از فرامین آنها مسئولیت خود را انجام خواهد داد.

باز داشتن از گناه

شخص تکریم شده برای خود ارزش قائل می شود و خود را به گناه و زشتی ها آلوده نمی کند. کسی که در دوران کودکی به روش تکریم با او برخورد شده است، در نوجوانی سعی در اطاعت پذیری والدین دارد زیرا نافرمانی از آنان را زشت می پندارد که نمی خواهد خود را به آن زشتی آلوده کند.

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: هر کس که نفس خویش را گرامی بدارد او را به ذلت معصیت نمی کشاند.^۱
خوشبین به خانواده

وقتی که نیاز طبیعی کودک در خانواده تامین شود، فرد احساس آرامش کرده و به والدین خود اعتماد می کند و نسبت به آنها خوشبین می شود. این شخص در دوران نوجوانی با افرادی که قدر او را شناخته و شخصیتش را گرامی داشته، همکاری می کند و سعی در اطاعت پذیری در آنها دارد.
احترام گذاشتن به دیگران

رفتار با کودک باید در هر حال محترمانه باشد. پیامبر اکرم (ﷺ) می فرمایند: «اکرمو اولادکم»^۲

فرزندان را اکرام کنید. با این وجود فرزندان نیز برای شما احترام قائل شده و با شما و دیگران رفتاری محترمانه

^۱. غرر الحکم، ج ۱۰۷۶.

^۲. مجلبن الحسن، حرعاملی، همان کتاب، ص ۴۷۶

خواهند داشت؛. کودکی که مورد تکریم و احترام والدین است، احترام به دیگران را که یک صفت پسندیده است از آنان یاد می گیرد.^۱

از آنجا که دوران کودکی نقش مهمی در شکل گیری شخصیت فرد دارد، احترام گذاشتن به دیگران در فرد نهادینه شده و تا زمان بزرگسالی با او رشد خواهد کرد، چرا که نوجوان به علت احترامی که به والدین می گذارد کمتر با آنها مخالفت کرده و موجب افزایش اطاعت پذیری او می شود. پدید آمدن دیگر صفات مثبت اخلاقی

وجود اصل تکریم به عنوان یک روش تربیتی، در پرورش سایر صفات اخلاقی نیک و جلوگیری از صفات بد نقش مستقیمی دارد. شخص تکریم شده سعی دارد به کارهای نیکی که در شان و شخصیت خودش است بپردازد و از کارهای بد که منافای شخصیتش است جلوگیری کند.

امام علی (علیه السلام) می فرمایند: هر کس به شرافت نفس خود توجه داشته باشد آن را از ذلت در تمایلات نفسانی باز می دارد.^۲

نوجوانی که در کودکی مورد احترام و تکریم والدین بوده مخالفت و سرکشی با والدین را سازگار با شخصیت خود نمی داند لذا به فرمانبرداری و اطاعت از آنها می پردازد. شکوفایی استعداد ها

در نوجوانان استعداد های زیادی وجود دارد که شکوفایی این استعداد ها نیازمند زمینه سازی است. والدین میتوانند با

^۱. همتی، چند ایست تا بیست، ص ۳۷.
^۲. غرر الحکم ص ۹۷۲

زمینه سازی هایی مثل تکریم شخص در دوران کودکی به سرعت رشد استعداد های آنها کمک کنند.^۱

نتیجه گیری:

اهمیت نقش تکریم کودک توسط والدین در اطاعت پذیری او در دوران نوجوانی در مطالعات و پژوهش های زیادی مورد مطالعه قرار گرفته است. همه شواهد عینی و تجربی، تکریم کودک را عامل اساسی در اطاعت پذیری کودک در نوجوانی قلمداد کرده اند.

اگر والدین امر احترام و تکریم کودک را جدی بگیرند و از سبک های تربیتی مناسب استفاده کنند فرزندان شان در دوران نوجوانی اطاعت پذیر خواهند شد.

به طور خلاصه باید گفت که تکریم کودک در افزایش شخصیت ، عزت نفس ، اعتماد به نفس ، مسئولیت پذیری کودک تاثیر بسزایی دارد. افزایش موارد یاد شده به اطاعت پذیری کودک در سنین نوجوانی منجر می شود.

^۱ . مجتواد، مروجی زاده ، همان کتاب، ص ۸۶

فهرست

قرآن کریم نهج البلاغه

- ۱- احمدی، محمد رضا، سبک های ارتباطی والدین با فرزندان، قدس رضوی، مشهد، ۱۳۹۱،
- ۲- امینی، ابراهیم، مقاله نقش تکریم شخصیت در تحول روحی کودک ونوجوان، ص ۱۲
- ۳- ابراهیم، امینی، بانوی نمونه اسلام فاطمه زهرا (س)، ص ۱۰۸
- ۴- تمیمی آمدی، عبد الواحد بن محمد، غرر الحکم و درر الکلم ج ۱، ۳۱، دارالکتاب اسلامی، قم، چاپ: دوم، ۱۴۱۰ ق
- ۵- حر عاملی، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، ج ۲۱-۲۰، ۱۵، قم، چاپ: اول، ۱۴۰۹ ق
- ۶- دشتی، محمد، نهج البلاغه. آوای منجی، چاپ دوم، قم، ۱۳۹۳
- ۷- دلشاد تهرانی، مصطفی، مقاله کرامت وتکریم
- ۸- دهخدا، علی اکبر، لغت نامه دهخدا، ج ۵، تهران، موسسه انتشارات و چاپ تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۷، ص ۶۹۰۶
- ۹- صالحی، مبین، و قلی زاده، معصومه، یک قدم تاباور، چاپ سوم، موسسه امام خمینی، قم، تابستان، ۱۳۹۷،
- ۱۰- عباسی ولدی، محسن، من دیگر ما، ج ۳، آیین فطرت، چاپ هشتم، قم، ۱۳۹۴، ص ۱۳۱
- ۱۱- کلینی، محمد بن یعقوب، کافی (ط - دار الحديث)، ج ۵، قم، چاپ: اول، ۱۴۲۹ ق
- ۱۲- مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار (ط - بیروت) - ج ۷۵-۷۲ دار إحياء التراث العربی، بیروت، چاپ: دوم، ۱۴۰۳ ق
- ۱۳- محمدی. شهری. محمد، حکمتنامه. کودک، دارالحديث، قم، ۲۳۸۵
- ۱۴- مشایخی راد، شهاب الدین، کرامت انسان از دیدگاه خاتم پیامبران، قم، موسسه فرهنگی طه، ۱۳۸۸

- ۱۵- مجتبی، عطایی، مجموعه ورام، چاپ اول، مشهد، ۱۳۶۹ آستان
 قدس رضوی، ص ۳۵۹
- ۱۶- نوری، نجیب الله، انگیزه های بزرگ برای دانشمندان
 کوچک، چاپ اول، موسسه امام خمینی، قم، زمستان، ۱۳۹۰، ص ۳۹
- ۱۷- همتی، مجید، اعتماد به نفس کودک من، چاپ سوم، موسسه
 امام خمینی، قم، پاییز، ۱۳۹۵
- ۱۸- همتی، مجید، چند ایست تا بیست، چاپ سوم، موسسه امام
 خمینی قم، تابستان، ۱۳۹۶
- ۱۹- مجید، همتی، فرزندان قانون، چاپ سوم ۱۳۹۶، موسسه
 امام خمینی، قم،